

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

Форостян О.І., Чумаченко А. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ТПМ	144
Форостян О.І., Шнайдер Є. ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ СТАШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	146
Тематичний напрям: Теоретико-методичні засади спеціальної та інклюзивної освіти(сучасні концепції, принципи та тенденції розвитку)	
Пелепчук О.С.,Рибак О.Ю. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОВІДНИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	149
Татарська А. А. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВНОЇ ЗДАТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ПЕРВИННИМ ТОТАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	152
Тематичний напрям: Соціальна інклюзія та адаптація осіб з особливими потребами в освітньому та суспільному середовищі	
Бідуліна Т.О., Стахова Л.Л.ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ІЗ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ	156
Кравець Ю.О. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА	162
Соколова Г.Б., Гуцаленко О.О. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК СИСТЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	164
Форостян О.І., Комар Ю. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ДІСГРАФІЄЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	168
Тематичний напрям: Підготовка та професійний розвиток фахівця у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, фізичного виховання	
Бажмін В.Б. ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА КУРСОМ МЕТОДИКА АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	171
Орленко І.М., Камінська Д.А. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЛОГОПЕДА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ООП В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	174
Суменко Т.Ю.ІНКЛЮЗІЯ ЯК НОВА ПАРАДИГМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ	177
Шевченко В.М. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В ПІДГОТОВЦІ СУРДОПЕДАГОГІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	184
Veronika Kovylyna INTERNATIONAL PERSPECTIVES ON TRAINING PROFESSIONALS IN SPECIAL AND INCLUSIVE EDUCATION	189
Тематичний напрям: Сучасні тенденції фізкультурно-спортивної реабілітації у різних груп населення	
Бєседа В. В.ВПЛИВ ПСИХІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА ПОСТАВУ ЛЮДИНИ ЗА БОДИНАМІЧНИМ АНАЛІЗОМ ЛІЗБЕТ МАРЧЕР	193
Тодоров П.І., Соколов Г.О. ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МОТОРНИХ І КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ НА ЗАНТТЯХ З ЄДИНОБОРСТВ	196
Bukhovets B. O., Dolynskyi B. T., Ivashkiv S. V., Hramatyk V. M., Krachylova D. A. ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION AS A COMPONENT OF THE PHYSICAL AND SPORTS REHABILITATION PROCESS OF ATHLETE	199

ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МОТОРНИХ І КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ НА ЗАНТТЯХ З ЄДИНОБОРСТВ

Постановка проблеми. Проблема дослідження полягає у недостатній розробленості педагогічних підходів до організації навчально-тренувального процесу з єдиноборств для дітей з порушеннями слуху. Традиційні методики тренування часто не враховують особливостей сенсорного сприйняття, що ускладнює формування моторних і комунікативних навичок. Водночас, саме єдиноборства мають значний потенціал для розвитку координації рухів, уваги, самоконтролю та соціальної взаємодії дітей із зазначеними порушеннями.

Відсутність адаптованих методичних рекомендацій обмежує ефективність навчання та інтеграцію таких дітей у спортивне середовище. Це зумовлює необхідність пошуку та наукового обґрунтування сучасних педагогічних підходів, які б забезпечили цілісне формування моторної та комунікативної компетентності юних спортсменів з порушеннями слуху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях останніх років значна увага приділяється проблемі залучення дітей з порушеннями слуху до занять адаптивною фізичною культурою та спортом [4].

Вчені О. Митчик, О. Курчаба, В. Тарасюк та І. Кліш, наголошують, що традиційні програми не завжди враховують специфіку сенсорного сприйняття, що ускладнює формування рухових та комунікативних навичок у цієї категорії дітей [3].

Праці з адаптивної фізичної культури доводять ефективність використання візуально-жестової комунікації, демонстраційних методів і поетапного ускладнення вправ у процесі навчання [3].

Дослідження Д. Константинова у сфері єдиноборств показують, що цей вид спорту сприяє розвитку координації, сили, витривалості та самоконтролю, а також позитивно впливає на соціальну інтеграцію [2].

Окремі публікації відзначають необхідність врахування індивідуальних особливостей дітей з порушеннями слуху та створення безпечного середовища для занять [4]. Разом з тим, у вітчизняній і зарубіжній літературі бракує систематизованих рекомендацій щодо методики проведення тренувань з єдиноборств для цієї групи дітей. Це зумовлює актуальність подальших наукових пошуків у напрямі вдосконалення педагогічних підходів та розроблення інноваційних технологій навчання.

Мета статті полягає у науковому обґрунтуванні та розробленні педагогічних підходів до формування моторних і комунікативних навичок у дітей з порушеннями слуху в процесі занять з єдиноборств, що сприятиме підвищенню ефективності їх фізичної підготовки, розвитку соціальної взаємодії та інтеграції у спортивне середовище.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній системі адаптивної фізичної культури зростає увага до впровадження єдиноборств як ефективного засобу розвитку моторних і комунікативних навичок у дітей з порушеннями слуху. Заняття єдиноборствами створюють унікальні умови для формування координації рухів, просторової орієнтації та дисципліни, що має особливе значення для дітей із сенсорними обмеженнями. Однією з ключових педагогічних умов успішного навчання є використання візуальних засобів інструктажу, адже вербальні пояснення не завжди доступні для сприйняття цією категорією дітей. У тренувальному процесі ефективним виявляється поєднання демонстраційних методів, використання жестової мови та графічних схем рухів. Важливим завданням є створення безпечного навчально-тренувального середовища, у якому діти з порушеннями слуху відчують себе впевнено та мають можливість повноцінно взаємодіяти з тренером і однолітками.

Педагогічні підходи передбачають поетапне ускладнення вправ, адаптоване до індивідуальних можливостей кожної дитини. На початковому етапі акцент робиться на засвоєнні базових рухових дій, правильному положенні тіла та розвитку відчуття рівноваги. Далі поступово впроваджуються елементи тактики та парних вправ, що вимагають координації з партнером. Це сприяє розвитку не лише моторних, а й комунікативних умінь, адже діти вчаться співпрацювати та взаємодіяти без використання усного мовлення. Значну роль відіграє застосування невербальних сигналів: світлових індикаторів, дотикових підказок і чітких жестових знаків тренера.

Особливої уваги потребує питання мотивації, оскільки для дітей з порушеннями слуху участь у єдиноборствах часто є новим і психологічно складним досвідом. Позитивне підкріплення, індивідуальні досягнення та колективні ігрові форми допомагають сформувати інтерес і бажання до регулярних занять. Розвиток комунікативних навичок відбувається не лише у тренувальній діяльності, але й під час групових обговорень, використання жестової мови для координації дій та обміну інформацією. Такий підхід сприяє інтеграції дітей з порушеннями слуху в спортивний колектив, формує в них почуття відповідальності та взаємоповаги.

Практичні спостереження показують, що систематичні заняття єдиноборствами позитивно впливають на розвиток витривалості, сили, швидкості реакції та здатності контролювати власні емоції. Цей вид спорту дозволяє гармонійно поєднувати фізичне та психоемоційне навантаження, що є цінним для дітей із сенсорними порушеннями. Тренувальний процес передбачає використання спеціальних адаптованих комплексів вправ, які враховують потребу у більшій кількості повторень та наочності. Ефективним є застосування методики «рух за тренером», коли учні відтворюють комбінації рухів синхронно, орієнтуючись на зоровий приклад. Важливим аспектом є включення вправ на розвиток уваги та миттєвого реагування, що

безпосередньо корелює з особливостями сприйняття інформації у дітей з порушеннями слуху.

Значний вплив мають соціально-педагогічні умови організації занять. Підтримка з боку батьків та педагогів сприяє формуванню позитивного ставлення до спорту і підвищенню впевненості дитини у власних можливостях. Залучення дітей до участі у змаганнях адаптивного формату підсилює їхню мотивацію, формує досвід успіху та розширює коло соціальних контактів. Особливого значення набуває робота тренера, який виступає не лише наставником у спорті, але й посередником у розвитку комунікативних умінь. Професійна компетентність тренера у сфері жестової мови та адаптивної методики забезпечує високий рівень доступності тренувального процесу.

Отже, педагогічні підходи до навчання єдиноборствам дітей з порушеннями слуху повинні базуватися на комплексному поєднанні моторного та комунікативного розвитку, інтеграції невербальних засобів взаємодії, поетапному ускладненні вправ і створенні сприятливого середовища для фізичного й соціального становлення юних спортсменів.

Висновки та перспективи. У ході дослідження встановлено, що єдиноборства мають значний потенціал у розвитку моторних і комунікативних навичок у дітей з порушеннями слуху. Застосування адаптованих педагогічних підходів, заснованих на візуально-жестовій комунікації та демонстраційних методах, забезпечує доступність і результативність навчально-тренувального процесу. Поетапне ускладнення вправ і використання партнерських форм діяльності сприяють не лише розвитку фізичних якостей, а й формуванню навичок співпраці та соціальної взаємодії. Позитивний вплив занять виявляється у підвищенні самооцінки дітей, зміцненні їхнього психоемоційного стану та розширенні соціального досвіду. Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення стандартизованих методичних рекомендацій з навчання єдиноборствам дітей із сенсорними порушеннями. Також, потребує вивчення питання інтеграції новітніх цифрових технологій у тренувальний процес для полегшення комунікації та підвищення мотивації. У майбутньому важливим завданням стане створення системи комплексної підготовки тренерів, здатних працювати з дітьми з порушеннями слуху на високому професійному рівні.

Список використаних джерел:

1. Данько Г.В., Данько Т.Г., Крупеня С.В., Живолович С.А. Педагогічні умови формування спортивної майстерності юних спортсменів з вільної боротьби. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2022. Вип. 11 (157). С. 62–67.
2. Константинов Д.С. Емпіричне підтвердження ефективності використання елементів вільної боротьби для фізичного розвитку молодших школярів. *Olympicus*. 2025. №2. С. 70-75.
3. Митчик О., Курчаба О., Тарасюк В., Кліш І. Місце та роль адаптивного спорту у сучасному українському суспільстві. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2024. Вип. 5(178). С.117-121.

4. Соколова Г. Б., Тодоров П. І., Коханець О. Г. Психологічні особливості тренерів єдиноборств, які виховують спортсменів з порушенням слуху. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2021. Вип. 4. С. 129-133.

Bukhovets B. O., Dolynskyi B. T., Ivashkiv S. V.,
Hramatyk V. M., Krachylova D. A.

ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION AS A COMPONENT OF THE PHYSICAL AND SPORTS REHABILITATION PROCESS OF ATHLETES

Problem Statement. The relevance of the topic is determined by the growing interest in integrating adaptive approaches into sports training and physical-sports rehabilitation of athletes. The purpose of Adaptive Physical Education (APE) is to develop the physical abilities of athletes recovering from injuries of various origins by activating the musculoskeletal system's functions. Modern researchers emphasize the importance of implementing contemporary correctional and health-improving technologies of adaptive physical education in the process of athletes' physical-sports rehabilitation. APE is a type of general physical culture aimed at individuals who have sustained injuries and are limited in their ability to move freely [2].

Applying modern approaches of APE as a component of physical and sports rehabilitation enables injured athletes to restore their lost athletic potential and achieve new levels of performance in sports activities. APE is traditionally considered an important factor in maintaining health, developing motor skills, and promoting social integration. In modern sports, particularly para-sports, the use of adaptive methods becomes crucial for optimizing the training and rehabilitation process of athletes with health impairments. APE is a key component of a complex system of physical and sports rehabilitation, combining pedagogical, medical, psychological, and social methods of influence. Its goal is to create conditions for realizing each athlete's movement potential while considering their individual capabilities, functional state, and athletic goals [1].

Analysis of Recent Studies and Publications. Modern scientific research focuses on three interrelated directions: evidence-based effectiveness, development of correctional and preventive programs, and methodological improvement of adaptive physical education. In recent works, APE is viewed as an integrated system of pedagogical, medical, and socio-psychological measures aimed at ensuring accessibility and individualization of physical activity among athletes undergoing physical and sports rehabilitation. Ukrainian and international reviews highlight the need for clear terminology and an interdisciplinary approach in forming correctional and preventive programs for this category of athletes. Analysis of literature sources indicates that participation in correctional and health-improving programs of APE during rehabilitation contributes to improved physical fitness indicators of athletes after injuries. Researchers also note the importance of developing individual rehabilitation trajectories, where adaptive physical education serves as a connecting link between rehabilitation and the return to the training process [3].

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт